

Hovorna.

(Ukázky ze soudobé kritiky normativní teorie.) V Sociologické revui, roč. III., sv. 3 + 4, str. 329, vytištěn jest posudek E. Chalupného — viz o tomto autoru i roč. III. (1920), str. 39 tohoto časopisu — o druhém díle českého překladu Merklova Obecného práva správního:

„Druhý díl Merklovy knihy obsahuje . . . ; jsou zde však mnohem těžší a nápadnější slabiny, nežli v dílu prvním. To vyplývá z povahy normativní teorie. Pokud se výklad pohybuje ve všeobecnostech, nejsou nedostatky její tak zřejmy jako když vejdou ve styk s konkrétní skutečností. Vědecká i akademická svoboda umožňuje každému, kdo o vědě píše nebo na vysoké škole přednáší, aby hlásal these sebezbytečnější a profesorům umožňuje, aby donucovali studenty k jich memořování pod ztrátou existence. Ale když doktrína vejde ve styk se skutečností (zde skutečností právní), je tomu jinak. I student, který při zkouškách doslova odříkal všechny lekce o pravotvorných či normotvorných správních aktech (Merkl, str. 3), nemůže, jakmile se stane správním úředníkem anebo advokátem, z této doktríny použít ničeho pro právní praxi, protože skutečný život by si tento nesociální formalism libit nedal. Podobně již v tomto výkladu ‚obecného‘ práva správního shledáváme tím více vad, čím blíže autor přistupuje ke skutečnosti. Jak zle to v takovém případě končí, ukáže příklad. Vybereme nejzákladnější bod, sám pojem státu.

Merkl prohlašuje, že založí své výklady na Kelsenově ‚ryze normativní‘ teorii (str. 129). To znamená mu, že stát ‚je navěs krze právním pojmem‘ (str. 130). Na str. 78 však mluví o ‚podstatě státu jako donucovacího řádu‘. Již zde je spor, poněvadž i dle ‚normativní‘ teorie donucování není podstatným znakem práva. Leč nedosti na tom: na str. 128 ‚posledním regulativním principem, který má určovatí použití‘ správního ‚donucení‘ — doslova ‚není právo, nýbrž právě ona kulturní, v duch národa vrostlá ideologie, jejíž plody má právo za úkol ochrániti‘ a konkrétně Merkl ukazuje tu zejména na ‚ideologii anarchismu a bolševismu‘. Přímou v oči bije absurdnost, která činí na ‚správním donucování‘ závislým jev tak nepřístupný zevnímu nátlaku jako je ideologie; Merkl však v zápětí ještě přeskočí od výstřednosti ideologické k opačné krajnosti materialistické a definuje na str. 134 stát v užším smyslu jakožto ‚komplex orgánů, udržovaných v činnosti centrálním fondem, který čerpá své příjmy ze ‚zvláštních, právě upravených zdrojů‘, čili (str. 135) stát jest ‚organisace, vyznačující se ústřední úpravou nákladů‘.“

„To je tedy doktrína, honosící se jednotnou konstrukcí pojmovou! Stát jest po prvé téměř totožný s právem, po druhé s donucením, po třetí má sloužit buržoasní ideologii proti ideologii bolševické, a po čtvrté je prostě finanční centrálou! Jest možný větší pojmový zmatek a spleenina?“ „Tam vede nedostatek ducha sociologického. ‚Normativisté‘ napřed zkonstruují ‚ryze právní‘ pojem státu, a pak jim ostatní stránky života státního vnikají do vzduchoprázdných konstrukcí proti vůli. Naturam expellas furca . . . platí i v jevech kulturních. Právník, jenž se chce sociologii vyhnout, stává se sociologem proti své vůli a pak ovšem je sociologem špatným.“

„Pokud kniha obsahuje myšlenky správné, jsou to skoro vesměs reprodukce názorů dávno vyslovených jinými autory. Snad k nim Merkl došel někdy samostatně — tak tomu je patrně u názorů, opakujících myšlenky z literatury české: vztah politiky a organizace na str. 188 je formulován jako v mém Úvodu do sociologie, vydaném r. 1905; pojetí státu jako donucovacího řádu dokonce (Merkl, str. 78) nalézáme u Chelčického atd. — ale na prioritě to ničeho nemění.“

„Je-li tedy i tento svazek zahájen předmluvou, kde překladatel úporně se snaží velebit doktrinu Merkla i celé příslušné „školy“, je to velice bystrým pochopením situace. Kniha s tolika slabinami skutečně potřebuje nadřehého tendenčního doporučení, aby ji nestihl osud, jakého zasluhuje...“

F. W.